beleht-Vestmanniga. Kui Eesti Kirjanduse Seltsi auhindamis-toimkond 1913. a. alul kavatsetud auhinna andmise asemel »Jutustuste« eest määras ühe V. Reimani (vt.) erakirja mõjul W.-le toetusraha tema kirjandusliku toodangu eest üldse, keeldus W. protestides seda vastu võtmast, mis sündmus omal ajal suurt tähelepanu äratas. W. suhtumine sellesse loosse kajastub kaudselt m. s. mainitud komöödias »Pisuhänd«. W. viimane teos — »Mäeküla piimamees« käsitleb mõisniku, Ulrich v. Kremer'i ja tema kandimehe, Tõnu Prillupi vahekorda, mis muutub keerdkäiguliseks, kui Prillupi noor naine Mari saab ka v. Kremer'i naiseks kõigi kolme vabal kokkuleppel. Sellele vahekorrale on antud puhtpsühholoogiline kaal, ilma et W. oleks tõtanud tuletama selle suhte arenemise hukutavust peategelaste ühiskondlikult vastaslaagrilisest päritolust, nagu vahest oleks võinud oodata W. varasema kirjandusliku menetlusviisi põhjal. Selle teose peaväärtus on stiililiste j. t. väärtuste kõrval eeskätt tüüpides, kellest omakorda on kõige huvitavam Mari tüüp, kuigi see on pisut idealiseeritud ja pole arendatud küllaldase selguseni. Viimaseil aa. ei ole W.-lt ilmunud uusi teoseid, välja arvatud lühem novell »Asunik Woltershausen« (Looming 1925, nr. 3). See novellett (nagu ka »Kogutud teoste« saateks kirjutatud eessõnad) on veenvaks tõenduseks enne kõike W. stiili pidevast arenemisest ala teravama ja ilmekama isikupärasuse suunas.

Eesti kirjanduse arendamisel vähenõudlikust rahvakirjandusest tänapäevase tasapinnani on W. teened suuremad kui ühelgi teisel kirjanikul ja meie realismi kandvamaiks teoseiks on W. tööd, kõigepealt »Külmale maale«, »Muhtra sõda«, »Jutustused«, »Pisuhänd« ja »Mäeküla piimamees«. — W. teostest on tõlkeid ilmunud soome, saksa, vene, läti, ungari, prantsuse, rootsi ja čehhi keeles.

Eesti bibliogr. asutise andmed; E. Hubel, W. enne ja nüüd (Looming 1924, lk. 50—55); *idem*, Mõtted E. W. 60. sünnipäeva puhul (Pvl. 1925, nr. 61); A. Kalamees, E. W. (Pvl. 1925, nr. 61); Kampmann, Peaj., III, lk. 103—67; B. Linde, E. W. (Tartu Pvl. 1915, nr. 42); *idem*, E. W. (Vaba Sõna 1915, lk. 51—53); D. Palgi, E W. »Mäeküla piimamehe« stiil (1929, Akad. Kirjandusühingu toimetised VI); H. Prants, E. W. varasemast tegevusajast (Looming 1925, lk. 223—38); A. Rei, E. W., Eesti Kirjanduse Selts ja Eesti kultura (Edasi VI, lk. 3—32); M. Reichenbach, E. W. (Pvl. 1915, nr. 41); V. Ridala, E. kirj. ajal. (1922), lk. 88—94; A. Roose, E. W. (E. Kirj. 1925, lk. 33—55, 73—92, 113—25, 171—86); M. Sillaots, E. W. naistüübid (1925); G. Suits, Noor nalja-W. (Looming 1925, lk. 239—43); A. H. Tammsaare, Sünnipäevaks (Vaba Maa 1925, nr. 53); F. Tuglas, E. W. ja Ernst Peterson (Noor-Eesti III, 1909, lk. 113—94); *idem*, E. W. (Looming 1925, lk. 209—22, ka eriraamatuna 1925 ja Kriitika II, 1926, lk. 155—81); *idem*, Juhan Liivi ja E. W. vahekord (Post. 1927, nr. 83—85); *idem*, Juhan Liiv (1927), lk. 144—58); J. V. Veski, E. W. 50-aastane (E. Kirj. 1915, lk. 65—72); E. Wilde, Iseenesest (E. W. kirjatööde kogu, 1907, lk 3—9); *idem*, Manalameestest (Pvl. 1925, nr. 61); *idem*, Autorilt (Kogutud teoseid, 1923—29, saatvad sissejuhatused). *O. U.; T.*

WILDE, Peter Ernst, arstiteadlane, sünd. 24. VIII (III?) 1732 (ukj.?) Pommeris Treptovi lähedal Wodicke (Woedtke) külas maaomaniku pojana, õppis Königsbergi ülikoolis 2 a. usuteadust, jättis aga selle stuudiumi pooleli ja hakkas a. 1749 Halles õigusteadust õppima. Seal haigestus ta a. 1751 rõugeisse, mis asjaolu oli tõukeks tema siirdumisele arstiteaduse alale. Königsbergis töötas ta oma uuel alal säärase hoolega, et sealne arstiteaduskond juba 1½ a. pärast pakkus talle doktori kraadi, mille vastuvõtmisest aga W. keeldus. Veetnud veel 12 a. osalt noori inimesi õpetades, osalt arstina teotsedes, promoveerus ta 1765. a. Greifswaldis arstiteaduse doktoriks. Sealt asus W. Kuramaale ja a. 1766 Riiga, kust tookordne Põltsamaa lossi omanik major W. J. v. Lauw (vt.) ta oma haigla arstiks kutsus. A. 1766 asutas W. Põltsamaa karjamõisa Kuningmäele väikese trükikoja ühe pressiga ja ühe ladujaga, kes ühtlasi oli trükkijaks. Ka õpetas W. Põltsamaal noormeestele arstiteadust ja kavatses asutada ökonoomilist seltsi ja põllutulunduslikku kooli, kuid pidi osavõtjate puudusel loobuma neist kavatsusist. Trükikoda läks a. 1770 ostu teel W. J. v. Lauw'ile ja põles a. 1773 ära, kuid ehitati hiljemini uuesti üles. Märtsis 1785 omandas W. arstipraktika õigused Venemaal, kuid suri juba dets. 1785 Põltsamaal. — Tema töist oleks m. s. nimetada: Der Landarzt (arstiteaduslik ajakiri, 52 nr., Miitavi, 1765, järeltrükk Frankfurdis ja Leipzigis 1769), Liefländische Abhandlungen v. d. Arzeneywissenschaft (»Landarzt'i« järg, 1.—13., Põltsamaa, 1766, II täiend. tr., 1.—52., *ibid.*, 1782), Eine arztl. Anweisung f. d. Landmann (A. W. Hupel'i poolt eesti keelde tõlgitud pealkirjaga »Lühhike õppetus mis sees monned head rohhud täeda antakse...«, Põltsamaa, 1766), Discurs über die dimsdalsche Art, die Blattern einzupfropfen (*ibid.*, 1769), Arzneybuch zum Unterricht f. diejenigen, welche die Krank-